

Nora 2010-09-30

Slutrapport efter kursen

”Unga, sex och internet”

Konkret handlingsplan för Karlsängskolan, Nora, med fokus på pedagogernas internetkompetens samt ungas utsatthet på nätet.

Inledning/Bakgrund:

Jag är utbildad förskollärare men arbetar sedan sex år tillbaka på Noras enda högstadieskola, Karlsängskolan. Jag har ansvaret för skolans bibliotek, (som vi benämner Mediatek), och i mina arbetsuppgifter ingår även att i samarbete med kommunens It-avdelning se till att skolans 125 datorer fungerar, med allt vad det innebär. I Mediateket, som är öppet hela skoldagen, finns det 11 stycken datorarbetsplatser som är till för elevernas skolarbete både under lektionstid och under raster/håltimmar.

På Karlsängskolan finns drygt 400 elever i årskurserna 7-9 samt ca 50 pedagoger. I en del av skolans lokaler bedrivs på kvällar och helger fritidsgårdsverksamhet. Personalen på fritidsgården arbetar även till viss del under skoltid och då med bl.a. rastverksamhet. Till skolan är också knutet ett elevvårdsteam bestående av kurator, specialpedagoger samt skolsköterska.

Anledningen till att jag anmälde mig till den här kursen var att jag tyckte kursinnehållet verkade väldigt intressant. Jag ser dagligen på vilket sätt eleverna använder sig av nätet, både till skolarbete och mer privat. Att delta i den här kursen skulle kunna ge mig nya kunskaper om ungas internetanvändning och verktyg som jag kan ha nytta av i mitt arbete. Bland kommunens skolor har det även förts en debatt huruvida man ska använda sig av ett internetfilter för att styra elevernas surfande eller ej. Jag har haft svårt att välja sida i den debatten och hoppades därför att få mer kunskap under kursen för att kunna komma fram till ett ställningstagande i frågan.

Beskrivning av situationen:

Jag upplever att en del av Karlsängskolans pedagoger känner en viss motvilja eller osäkerhet när det gäller att använda datorer. Trots att arbetsgivaren, Nora Kommun, under flera år har erbjudit all skolpersonal att på arbetstid utbilda sig via Skolverkets PIM-utbildning, (Praktisk It- och Mediekompetens), är det förhållandevis få som utnyttjat den möjligheten till att utöka sin kompetens på området. De flesta av skolans unga pedagoger är dock förhållandevis väl förtrogna med den nya tekniken vilket gör att det riskerar att bli ett A- och ett B-lag på skolan vad gäller datakunskaper. Den yngre pedagoggenerationen använder sig också i stor utsträckning av de sociala medier som står till buds idag vilket innebär att de har en större förståelse för hur eleverna använder sig av internet.

Jag anser att alla pedagoger bör ha en viss baskunskap när det gäller datorer, internet och de sociala medier som finns där. Har man inte de kunskaperna blir det mycket svårare att upptäcka signaler från unga som råkat eller riskerar att råka illa ut på nätet. Detta resonemang förs även i boken *Från snack till verkstad*, Ungdomsstyrelsen 2010 där det även tas upp att goda kunskaper också krävs för att i första hand kunna arbeta med främjande insatser i stället för preventiva, protektiva och/eller vårdande insatser. Det kan heller inte vara rätt om eleverna ges olika förutsättningar till lärande beroende på om pedagogen är restriktiv eller tillåtande vad gäller datoranvändning.

Ett uttryck som jag fastnade för redan på den första kursdagen var orden ”Allt som finns när du föds blir helt

naturligt i ditt liv” (Johnny Lindqvist, 2010). Om man har det i bakhuvudet när man ser på elevers internetanvändande kanske det blir lättare att förstå. Jag håller också med (Sandra Dahlén och Frida Sandegren, 2010) när de pratar om att det också gäller att vara ödmjuk och inse att de unga idag är ”digitala invånare” medan vi äldre faktiskt bara är ”digitala turister”.

Som slutuppgift efter kursen ”Unga, sex och internet” kommer jag på olika sätt att fokusera på att föra vidare mina nyvunna kunskaper till all pedagogisk personal på Karlsängskolan. Jag vill se mig som en sorts ambassadör på skolan för att ständigt hålla frågor om ungas exponering på nätet aktuella och levande.

Jag kommer att använda mig av material från både föreläsningar och kurslitteratur och vill här nämna de två böcker som kommer att vara centrala i mitt upplägg, ”*Vad gör unga på nätet*”, Elza Dunkels 2009 och ”*Ses offline?*”, ett metodmaterial om unga sex och internet, Ungdomsstyrelsen 2010.

I nästa avsnitt kommer jag i punktform beskriva hur jag rent praktiskt kommer att gå tillväga.

Förslag till förändring:

Innan jag kan börja arbeta rent praktiskt på att utforma mitt projekt att föra ut kunskaperna från kursen till samtliga pedagoger på skolan måste jag förankra detta hos skolledningen. Jag har därför begärt att få delta vid nästa tillfälle när skolans utvecklingsgrupp träffas. I utvecklingsgruppen ingår skolans rektorer, utvecklingsledarna för de tre spår som skolan är indelad i samt föreståndaren för Fritidsgården. Jag kommer att lägga fram mina projekt tankar på mötet och äska den tid och de resurser som krävs för genomförandet. När det gäller tidsplanen tror jag det är realistiskt att tänka sig att påbörja utbildningssatsningen under vårterminen 2011.

- För att få riktigt fokus på ämnet ”Ungas exponering på nätet” tror jag att det är viktigt att starta upp projektet med någon aktivitet som kan vara provocerande, informativ, tankeväckande och rolig. Något som skulle passa in perfekt på dessa kriterier är teatergruppen Ung utan pungs föreställning ”>3 mig”, (Naken på nätet). Vid samtal med Maria Nyman, projektledare/samordnare för Ungdomsstyrelsens satsning ”Unga sex och internet” har jag förstått att den pjäsen fått väldigt bra kritik efter de föreställningar som redan hunnit spelas. Om denna start på projektet ska kunna bli verklighet beror naturligtvis på om det går att få fram tillräckliga ekonomiska medel.
- I nästa steg tänker jag mig att hålla en föreläsning för samtliga skolans pedagoger, en eller ett par timmar, under den tid för konferenser som finns schemalagd. Föreläsningen kommer i första hand att handla om Dunkels (2009). Men förutom detta kommer jag att visa och prata kort om övrig litteratur som ingick i kursen, se referenslistan.
Jag kommer också att använda mig av de nya kunskaper och aha-upplevelser jag fått när jag lyssnat till kursens alla fantastiska föreläsare. Jag tänker mig att välja ut några av de avsnitt som gjort mest intryck på mig och som jag tror kommer att vara kunskaper som alla på skolan kan ha nytta av i sitt arbete.

Vid föreläsningen kommer jag att använda mig av ett bildspel i PowerPoint, med filnamnet

forelasning_1 som jag bifogar som en bilaga till denna slutuppgift.

- Efter ovanstående föreläsning vill jag att det ges möjlighet till diskussioner runt detta ämne på de konferenser som sker varje vecka i skolans tre olika spår.
I samband med detta kommer ett antal exemplar av Elza Dunkels bok ”Vad gör unga på nätet” att delas ut och tanken är att samtliga pedagoger ganska omgående ska läsa in sig på densamma. Syftet med detta är att ge alla en bas att stå på för att vara bättre rustade inför samtal med unga om internetanvändande.
- I samband med detta kan jag nämna att jag redan har delat med mig av mina intryck efter de första tre kursdagarna. Vid ett möte med kommunens skolors IKT-ombud berättade jag om kursen samt en del om innehållet i Dunkels (2009). Responsen på mitt föredrag var väldigt positiv och jag kommer säkert att få tillfälle att återkomma och delge IKT-ombuden ännu fler intryck från utbildningen.
Förhoppningen är också att IKT-ombuden i sin tur delar med sig till sina arbetskamrater på övriga skolor och därmed får vi en ”ringar-på-vattnet-effekt”.
- Jag planerar att tillskapa ett speciellt utrymme i personalrummet för att där samla böcker, häften, broschyrer, filmer och annat material som rör ämnet ungas sexualitet.
Självklart kommer alla böcker som ingått i kursen att finnas där men jag kommer också att hålla ett speciellt öga på allt nytgivande material bl.a. genom att anmäla mig till nyhetsbrev som de organisationer och myndigheter som arbetar med dessa frågor kontinuerligt ger ut.
- Inom ramen för Karlsängskolan hemsida kommer jag att skapa en sida med länkar till myndigheter, organisationer och föreningar dit ungdomar, och kanske i viss mån vuxna, kan vända sig med sina frågor och funderingar kring ungas sexualitet.
Eftersom denna sida är tillgänglig för allmänheten innebär det att även vårdnadshavare, elever och pedagoger på andra skolor kan ta del av länksamlingen.
- För ca en månad sedan skapade jag en Facebooksida för Karlsängskolan. Skolans båda rektorer samt jag som IT-ansvarig administrerar sidan. Tanken är att sidan ska vara till för elever, personal och vårdnadshavare med anknytning till Karlsängskolan. På ganska kort tid har skolan fått över 170 vänner. Genom sidan kan vi nå ut med en hel del praktisk information till de som besöker den. Det kan röra sig om påminnelser av olika slag, inbjudan till möten, både på skoltid och kvällar, meddelande om ev. inställda lektioner på morgonen eller sen eftermiddag etc.
Man kan se det som en utökad service från skolans sida. Administratörerna kommer dock inte att kommentera vänners statusrader, ej heller trycka på ”gilla-knappen”, delta i spel eller dylikt utan sidan kommer att användas på ett strikt och seriöst sätt.
Som bieffekt kommer vi på köpet att få en god inblick i hur våra elever kommunicerar med varandra. Jag menar inte att vi ska hålla på och ”snoka runt” men rätt var det är kanske vi snubblar över något som vi bör ta itu med. Det kan ju likaväl hända att man råkar höra något i förbifarten när elever pratar med varandra i t.ex. cafeterian eller korridoren.

Detta ger ju också även ovana pedagoger chansen att med egna ögon se hur det går till i verkligheten på nätet. Det är bara att skapa sig ett konto, logga in och följa konversationen.

Hur aktiv man vill vara är upp till var och en.

- På en vägg i Mediateket tänker jag skapa ett utrymme där jag kommer att sätta upp webbadresser till och korta presentationer av sajter på nätet dit barn och ungdomar kan vända sig med frågor om allt som rör kamratskap, relationer, mobbning, sex och samlevnad etc.

Jag har en tanke bakom var jag placerar informationen. Den kommer att finnas i den lilla passage som alla måste passera för att komma in i Mediateket. På så vis kan man förmoda att alla som passerar förr eller senare kommer att lägga märke till informationen.

I "smyg" kan den unge, om den vill, notera en adress eller internetsajt utan att någon annan behöver få reda på det. Säkert kommer också prat och diskussioner att uppstå när elever i grupp stannar upp för att kika på väggen. I häftet *"Men fråga mig bara"*, Ungdomsstyrelsen (2009) kan man läsa att ungdomar ofta efterlyser vuxna som just "bara frågar". Placeringen av infoväggen ger mig, som har mitt skrivbord bara några meter bort, möjlighet att snappa upp frågor och funderingar, kanske initiera ett samtal och hjälpa till att lotsa vidare om det behovet finns.

- En annan sak jag kommer att förändra i Mediateket är utbudet samt placeringen av de böcker som handlar om ungas sexualitet. Tidigare har det funnits väldigt få böcker som berör detta ämne i Mediateket. Detta är något som jag under senare år försökt att avhjälpa genom att hålla ögonen öppna efter och köpa in lämplig litteratur. Dock kan det kanske ibland kännas lite "besvärande" att ställa ut titlar som ex.vis "Fittfakta" och "Kukbruk". Främst då för att en del av pedagogerna reagerar på ett sådant språk. Ofta gör man det utan att känna till bokens innehåll.

Kursen har stärkt mig i tron att det är OK att i vissa lägen använda sig av det språk som kan förekomma bland ungdomarna. Jag tänker t.ex. på föreläsningen med Sandra Dahlén (2010), då vi brainstormade kring ordet "Sex". Det hade inte fungerat så bra om vi skulle ha tvingats begränsa oss i vårt ordval.

Även Katia Wagner (2010), berörde detta tema i sin föreläsning som handlade om "Alexandramannen". Där berättar hon om utnyttjade unga tjejer som i polisförhören får svara på frågor från utredarna om de utsatts för "penetrerande sexuella handlingar" istället för att de använder sig av termer och pratar på ett sätt som ungdomar lättare kan ta till sig och förstå.

Den litteratur som finns i ämnet sex och samlevnad tenderar också att "försvinna" i mängden av all annan litteratur i Mediatekets hyllor. Ibland kan det vara en ren slump som gör att en elev hittar en intressant bok.

Därför kommer jag att iordningsställa en egen hylla för böcker m.m. som berör detta ämne. Hyllan kommer att märkas upp tydligt så att ingen kan undgå att se den och den kommer fortlöpande att uppdateras i takt med att ny litteratur, nya broschyrer etc. ges ut. Eftersom min erfarenhet säger mig att många ungdomar idag är ovana att läsa böcker är det viktigt att även satsa på det utbud av lättlästa böcker som finns.

Jag kommer också att diskutera med personalen på Nora Kommunbibliotek för att ta reda på deras tankar om böcker i ämnet. Vem bestämmer t.ex. urvalet och på vilka premisser köper man in böcker till kommuninnevånarnas gemensamma bibliotek?

På Karlsängskolan finns ett bokråd som bl.a. hjälper till att välja ut de böcker som ska köpas in.

Vid nästa möte med rådet planerar jag att berätta lite om den kurs jag deltagit i, visa eleverna en del av den litteratur som ingick samt höra efter om de har tips på böcker eller tidskrifter i ämnet som saknas i Mediateket.

- Nästa steg i min handlingsplan blir att introducera metodmaterialet (Grände & Lindqvist, 2010). Det är ett material som jag tror kommer att passa som hand i handske för att lyfta frågor om unga, sex och internet på vår skola. Det är nytt och fräscht, har filmer skapade på ett sätt som tilltalar ungdomar och använder ett språk som eleverna kan känna igen. Det gäller bara att få skolans pedagoger att ta det till sig och komma till insikt om vikten av att använda det i undervisningen. För att uppnå det målet tror jag att det är viktigt att alla får prova på materialet från elevernas perspektiv. Det var så jag som deltagare på kursen fick bekanta mig med materialet på en föreläsning av (Grände & Lindqvist, 2010). Den föreläsningen gav mig en god inblick i metodmaterialet och jag fick redskap som kommer att hjälpa mig att föra kunskaperna vidare.

För att kunna introducera (Grände & Lindqvist, 2010) på Karlsängskolan har jag skapat ytterligare ett bildspel – föreläsning_2. Med dess hjälp kommer jag att hålla ännu ett föredrag på konferenstid för skolans pedagoger. Jag kommer att berätta om bakgrund och syfte med materialet, visa några av filmerna samt låta pedagogerna prova på några av de övningar som finns i häftet.

Som avslutning på genomgången kommer jag att dela ut häftet till alla för genomläsning. (Jag har beställt 60 exemplar hos Ungdomsstyrelsen). Rektor kommer att sätta en tidsgräns för när alla ska ha läst igenom häftet.

Min tanke är sedan att samtliga klassföreståndare ska använda sig av hela eller delar av häftet på den tid som varje vecka är schemalagd som klassrådstitid, (60 min.). Att använda sig av (Grände & Lindqvist, 2010) på lektionstid är förankrat i Lpo 94. Mer om detta går att läsa på sid. 70 i häftet.

Det är viktigt att elevhälsan och det vi kallar ”Resursen” informeras innan skolan börjar använda materialet. Om man redan på förhand skapat kontakter är det lättare att hantera situationer som kan uppstå och man känner sig tryggare i sin roll och kan vara till bättre hjälp för utsatta elever.

- När pedagogerna använt sig av (Grände & Lindqvist, 2010) och känner sig trygga med materialet kommer jag att arbeta för att de även nyttjar det för att utbilda vårdnadshavarna. Att använda sig av ett tema på föräldramötena har redan testats under ett antal år på Karlsängskolan. Programmet man använt sig av heter ÖPP – Örebro preventionsprogram och syftar till att sätta ANT-frågorna i fokus och ge vårdnadshavare en möjlighet att med stöd av skolans personal prata ihop sig bl.a. om vilket gemensamt

förhållningssätt man kan ha gentemot sina barn.

Pedagogerna berättar ofta om att ÖPP-mötena är väldigt lyckade och engagerar vårdnadshavarna. Jag är övertygad om att samma sak skulle ske om skolan använde sig av valda delar ur (Grände & Lindqvist, 2010).

- Enligt Maria Nyman (2010), verkar det i dagsläget vara osäkert om Ungdomsstyrelsen har möjlighet att fortsätta att erbjuda utbildningen "Unga, sex och internet". Men om så skulle ske kommer jag att aktivt arbeta för att ytterligare personer i Nora Kommun går utbildningen. Jag tänker då på skolkurator, skolsköterska, fritidsgårdspersonal samt personal som arbetar på elevhälsan – "Resursen". Alltså personer som, till skillnad från mig, har som en av sina främsta arbetsuppgifter att samtala med ungdomar.

Slutord:

Jag har nu försökt att skapa en konkret handlingsplan för hur Karlsängskolan i Nora bör arbeta med frågor som handlar om ungas utsatthet på nätet. Jag är medveten om att jag kommer att få en del mothugg från pedagoger som anser att det nu läggs ytterligare en arbetsuppgift på dem. En arbetsuppgift som ska klaras inom befintliga ramar. Men med stöd av den litteratur jag läst, de föreläsningar jag deltagit i och framförallt den skrivning som finns i Lpo 94, tror jag att jag är väl rustad för att "ta den striden". Dessutom har jag ett starkt stöd från skolledningen vilket känns tryggt att ha i ryggen.

Den största svårigheten med att skapa denna handlingsplan var nog det faktum att kursen var så omfattande och innehöll så många moment och så mycket bra litteratur. Det har varit svårt att välja helt enkelt. Vad ska jag ta upp på mina föreläsningar, vilken litteratur ska jag prata extra mycket om osv. Här har jag fått gå på min magkänsla och valt ut de bitar som jag tror är lättast att ta till sig och som samtidigt kan ge "bäst resultat" när pedagogerna ska använda sig av det i vardagen.

Helst skulle jag vilja att samtliga pedagoger fick möjlighet att gå den här eller någon liknande kurs men jag inser naturligtvis att det inte är realistiskt. Lyckas jag genomföra den här handlingsplanen anser jag dock att Karlsängskolan har tagit ett stort kliv framåt i arbetet med att uppmärksamma barn och ungas utsatthet på nätet.

Referenser:

Dunkels, Elsa (2009). *Vad gör unga på nätet?* Malmö, Gleerups utbildning AB.

Grände, Josefin och Lindqvist, Johnny, text (2010) Åsa Ekman Film, filmer (2010). *Ses offline*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Jonsson, Linda, Warfvinge, Christine och Banck, Lena (2009). *Barn och sexuella övergrepp via IT*. Landstinget i Östergötland. BUP-Elefantén 2009.

Lpo 94, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Anpassad till att omfatta förskoleklassen och fritidshemmet. Stockholm: Utbildningsdepartementet och Fritzes

Ungdomsstyrelsen, Allmänna Barnhuset (2009). *Men fråga mig bara*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen, Allmänna Barnhuset.

Ungdomsstyrelsen 2010:6. *Från snack till verkstad*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2009). *Se mig – Unga om sex och internet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Wagner, Katia (2009). *Alexandramannen*. Stockholm, Bokförlaget Atlas.

Dahlén, Sandra. Föreläsning: *Brainstorming kring ordet "Sex"*, 2010-05-20 på kursen Unga, sex och internet, Aspa Herrgård.

Dahlén, Sandra och Sandegren, Frida. Föreläsning: *Begreppsverkstad*, 2010-11-16 på kursen Unga, sex och internet, Aspa Herrgård.

Grände, Josefin och Lindqvist, Johnny. Föreläsning: *Ses offline?*, 2010-11-17 på kursen Unga, sex och internet, Aspa Herrgård.

Jonsson, Linda. Föreläsning: *"Barn utsatta för sexuella övergrepp via It"*, 2010-09-16 på kursen Unga, sex och internet, Aspa Herrgård.

Lindqvist, Johnny. Föreläsning på kursen *Unga, sex och internet* 2010-05-19 Aspa Herrgård.

Nyman, Maria, Projektledare/samordnare, Ungdomsstyrelsen. Samtal vid olika tillfällen under kursen Unga, sex och internet, Aspa Herrgård. (2010)

Wagner, Katia. Föreläsning: *Alexandramannen*, 2010-05-20 på kursen Unga, sex och internet, Aspa Herrgård

Bilagor:

Bildspel i PowerPoint med filnamnet – forelasning_1

Bildspel i PowerPoint med filnamnet – forelasning_2